

Mateja Kavčič, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center
Elena Simeonov, Srednja gradbena, geodetska in ekonomska šola Ljubljana, Srednja poklicna šola

Usposabljanje izvajalcev za kakovostno obnovo stavbne dediščine - II

Lanthierjev dvorec v Vipavi – poligon za usposabljanje kamnosekov, mizarjev, zidarjev, slikopleskarjev in kovačev

Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center ter Srednja gradbena, geodetska in ekonomska šola Ljubljana v zadnjem desetletju aktivno sodelujeta pri izvedbi izobraževalnih programov za poklice, ki sodelujejo v obnovi stavbne dediščine. Poleti 2005 smo pričeli z izvedbo enega od ciklusov usposabljanj, v katerega nas je povabila skupina podjetij iz Ajdovščine. Podjetja, ki zaposlujejo mizarje, zidarje in kamnoseke, so se zavedla možnosti za zanimivo in kakovostno delo ter hkrati pomanjkanja ustrezne usposobljenosti za zahtevna dela na stavbni dediščini. Uspešno so kandidirala na evropskem razpisu Phare programa. Programu se je pridružila Srednja lesarska šola iz Nove Gorice, ter v okviru čezmejnega sodelovanja tudi profesorji in restavratorji iz Italije. Poklici, ki so se usposabljali so kamnosek, slikopleskar, zidar in mizar, vsi v okviru kompetenc po nacionalnem poklicnem standardu za restavratorske sodelavce (ki so bili predstavljeni v prejšnji številki revije Kras) ter kovač, ki se je mizarjem pridružil pri restavriranju okovja vrat. Lanthierjev dvorec smo izbrali iz več razlogov. Nezavidljivo stanje, v katerem čaka na ustreznega uporabnika, ter hkrati njegove izjemne kakovosti, opozarjajo na naš odnos do dediščine. Pred leti so se na mostičku čez Vipavo, ki predstavlja zadnji vhod v dvorec, že izvajala restavratorska dela, ki jih je vodil Restavratorski center. Izvedena je bila prva faza rekonstrukcije mostička, medtem ko so porušen zid, portali dvorca in številne druge poškodbe čakale na intervencijo. Tako je situacija na mostičku ponujala idealen splet kamnoseških, zidarskih, mizarskih in slikopleskarskih problemov, ki so smo jih povezali v program enotedenske delavnice.

Program usposabljanja smo zasnovali na Restavratorskem centru in Srednji gradbeni, geodetski in ekonomski šoli Ljubljana, Srednji poklicni šoli. V pripravljalnem delu so se opravila projektantska dela, priprave za restavratorske posege in informativno gradivo, ki je bilo razstavljeno v Lanthierjevem dvorcu v času poteka delavnice. Slušatelji so v tem delu sodelovali pri demontaži in transportu v delavnice (ki mora biti pri predmetih dediščine izvedena pod posebnimi pogoji), pripravi delovišča za restavratorska dela in pripravi

ustreznih gradiv za historične tehnike zidanja. Osrednji del usposabljanja je bil namenjen predavanjem ter ključnim restavratorskim posegom, ki so se odvijala v tednu od 27. junija. do 1. julija 2005 na samem dvorcu. Na spremljanje programa so bili vabljeni tudi zunanji udeleženci, srednje in visoke šole ter strokovne ustanove in zavodi, z namenom popularizirati dediščino ter opozarjati na pomen kakovostnih izvedb, na katere smo žal skoraj v celoti že pozabili.

Posege so izvajale štiri specializirane restavratorske skupine pod vodenjem mentorjev – restavratorjev Restavratorskega centra, Srednje gradbene, geodetske in ekonomske šole Ljubljana - Srednje poklicne šole in zunanjih vabljenih strokovnjakov. Delavnice so potekale na štirih lokacijah: v improvizirani mizarški - restavratorski delavnici, obeh portalih, skozi katera stopamo na mostiček, zidu ob reki Vipavi ter na notranjih ostenjih.

Restavratorska dela na lesu s kovanimi elementi za poklic mizar, restavratorski sodelavec

Restavratorsko delavnico za mizarje sta vodila Nuška Dolenc Kambič in Simon Karlovšek. Vrata iz dvorca na mostiček so bila še ohranjena, a odstranjena s svoje pozicije in verjetno bolj po slučaju kot ne, shranjena v enem od prostorov dvorca. Večina bi jih prezrla, zavrgla in izdelala nova - nastala bi sodobna kopija nekdanjih vrat, z vsemi razpoznavnimi dodatki strojne izvedbe, ki jih take kopije vsebujejo. Spodnja četrtnina starih vrat je bila zaradi poplav Vipave uničena, ves ostal les pa razen površinskih poškodb v še dobrem stanju. Predhodna mizarška in restavratorska dela so slušatelji opravili v prostorih Srednje lesarske šole Nova Gorica. Na delavnici so bili seznanjeni s problematiko čiščenja površinskih premazov in nečistoč, odstranjevanja poškodovanega lesa, dopolnjevanja, utrjevanja površinske zaščite lesa – predvsem pa spoštovanja originala. Vrata so danes restavrirana in vključno s kovanim okovjem na svojem originalnem mestu. Dvorcu smo uspeli ohraniti enega od originalnih elementov njegove stavbne opreme in upamo, da se bo po enaki metodi pristopilo tudi k obnovi ostalega stavbnega pohištva.

Udeleženci delavnice so bili: Stanko Vitez, Jožko Pegan, Bojan Kovačič, Jože Ganc, Evgen Markovčič in Drago Štimec.

Restavratorska dela na kamnu za poklic kamnosek, restavratorski sodelavec

Portal vhoda na mostiček Lanthierjevega dvorca se je ohranil le delno. Ohranjeni sta bili le kamniti bazi, en podboj in sklepnik, ki smo ga našli med ostanki ruševin. Na podlagi arhivske

fotografije, ki jo je priskrbel odgovorni konservator Bojan Klemenčič je projektant Matej Zupančič izdelal projekt rekonstrukcije celotnega portala. Manjkajoči elementi so bili ročno obdelani v delavnici ter dopolnjeni z ohranjenimi originalnimi kosi. Slušatelji so spoznali problematiko priprave polirskih načrtov, čiščenja kamna, ročne izdelave kamnitih elementov, domodeliranja in zahtevne montaže. Portal je danes opazen element dvorišča, skozi katerega vstopimo na mostiček in preko Vipave v dvorec. Delavnico so vodili Jože Drešar, Janko Brunček in Miro Klajder.

Udeleženci delavnice so bili: Aleš Erjavec, Jurij Makovec, Benjamin Doplihar, Robert Kovšca, Osman Buljubašić, Dušan Brezavšek in Boris Sever.

Restavratorska dela na zidu za poklic zidar, restavratorski sodelavec

Pred vzidavo portala je bilo potrebno poskrbeti za zid, ki zapira vhod na mostiček. Obodni zid ob reki Vipavi je bil na mestu vhoda na mostiček porušen, zid je ohranil le del temeljev, iz katerega je bilo možno sklepati o načinu njegovega poteka. Ohranjeni del zidu je bil v celoti zarastel z bršljanom, zato ga je bilo treba najprej očistiti. Skupina je sodelovala pri iskanju podatkov o originalni sestavi zidu ter se pod mentorstvom zidarja Francija Andrejčiča naučila pripraviti kamen za vgradnjo in zgraditi dvoslojni kamniti zid. Zid je izveden v celoti v tradicionalni gradnji v apneni tehnologiji. Ker je cement iznajdba sodobne gradnje in ga vse do 20. stoletja niso uporabljali, so se udeleženci spoznali z načinom priprave apnene malte za zidanje in izvedbe zidave brez uporabe cementa.

Udeleženci delavnice so bili: Ivan Praček, Adil Eminović ter Asim Čaušević.

Restavratorska dela na opleskih in enostavnih poslikavah za poklic slikopleskar/črkoslikar, restavratorski sodelavec

Na notranjih ometih in stenskih poslikavah je mentor Marko Butina udeležencem demonstriral osnovne postopke restavriranja enostavnih stenskih poslikav, beleža in opleska. Spoznali so se z načelom spoštovanja sestavin ometov, metod sondiranja in obveznega sodelovanja s strokovnjaki v primeru najdbe umetniških poslikav. Slušatelji so izvajali odkrivanje plasti beležev, ugotavljanje prisotnosti poslikav, injektiranja in slikanja v fresko tehniki.

Udeleženci delavnice so bili: Franc Batič, Davor Dumenčič, Jožef Žvoklej in Andrej Zorc.

Usposabljanje se v enotedenski delavnici ni zaključilo. Skupina zaposlenih v podjetju Keting d.o.o. se trenutno usposablja na SGGES Ljubljana, Srednji poklicni šoli za pridobitev

strokovnih teoretičnih in praktičnih znanj po srednješolskem programu. Usposabljanje se bo nadaljevalo v smeri pridobitve Nacionalne poklicne kvalifikacije za poklica kamnosek, restavratorski sodelavec in zidar, restavratorski sodelavec. V pripravi imamo tudi delavnice za pridobivanje strokovnih veščin in znanj s področja restavriranja tesarskih konstrukcij in štukatur, za katere si želimo pridobiti čim več slušateljev, zato bomo k usposabljanju povabili tudi druge zainteresirane. Upamo tudi, da se bodo podobne delavnice nadaljevale in se s tem širil krog usposobljenih izvajalcev za delo na stavbni dediščini.

Slikovno gradivo:

Slika 1: Mostiček čez reko Vipavo na dvorišču dvorca Lanthieri – stanje pred začetkom usposabljanja, fotografija Mateja Kavčič

Slika 2: Arhivski posnetek glavne fasade Lanthierjevega dvorca v Vipavi, iz dokumentacije ZVKDS OE Nova Gorica

Slika 3: Arhivski posnetek mostička čez Vipavo in portala pred porušenjem, iz dokumentacije ZVKDS OE Nova Gorica

Slika 4 : Mizarska restavratorska delavnica, fotografija Mateja Kavčič

Slika 5: Udeleženci mizarske delavnice pred restavriranimi vrati dvorca, fotografija Mateja Kavčič

Slika 6: Sestavljanje portala, fotografija Mateja Kavčič

Slika 7: Zidanje dvoslojnega kamnitega zidu za vzidavo portona, fotografija Mateja Kavčič

Slika 8: Čiščenje kamnitih členov in ometov na fasadi, fotografija Mateja Kavčič